

TEMOS

UNIVERSALIAUS DIZAINO UGDYMUĮ GAIRĖS

INDIVIDUALIOS DARBO VIETOS ĮRENGIMAS IR TVARKARAŠČIO SUDARYMAS

SENSORINĖS ERDVĖS IR JŲ PANAUDOJIMO GALIMYBĖS

UNIVERSALAUS DIZAINO PRINCIPAI ŠVIETIME

„TŪKSTANTMEČIO MOKYKLŲ“ PROGRAMA

Universalaus dizaino ugdymui (UDU) gairės yra vadovas švietimo sistemoje, padedantis įgyvendinti įtraukią ir sistemingą veiklą, skirta visiems mokiniams prisitaikant prie jų poreikių ir stiprybių. Šios gairės apima priemones pamokų planavimui, pagalbos organizavimui, bebarjerės aplinkos kūrimui ir lyderystės plėtojimui, siekiant sukurti pritaikomą ugdymo procesą.

<https://tukstantmeciomokyklos.lt/wp-content/uploads/2023/11/Universalaus-dizaino-mokymuisi-gaires-1.pdf>

<https://ebooks.vitaelitera.lt/eb/3162/universalaus-dizaino-mokymuisi-taikymas-praktikoje/>

<https://www.youtube.com/watch?v=zVvuonl8Vko&t=244s>

Kas tai yra Universalus dizaino ugdymui (UDU) gairės?

Tai sisteminio pobūdžio dokumentas, skirtas padėti švietimo įstaigoms pereiti prie įtraukios mokymo praktikos.

Šios gairės suteikia konkrečias rekomendacijas ir įrankius, kaip pritaikyti ugdymą įvairiems mokinių poreikiams.

Pagrindiniai gairių aspektai:

Pamokų planavimas:

Mokoma, kaip kurti pamokas, kurios atitinka skirtingų mokinių mokymosi stilius ir poreikius.

Pagalbos organizavimas:

Pateikiamos strategijos, kaip teikti individualizuotą pagalbą ir palaikymą kiekvienam mokiniui.

Bevertiškumo kūrimas:

Svarbus dėmesys skiriamas bebarjerės aplinkos kūrimui mokyklose, kad ji būtų prieinama visiems mokiniams.

Lyderystės plėtojimas:

Gairės taip pat apima, kaip skatinti įtraukią lyderystę švietimo įstaigose, kad būtų palaikomi visi darbuotojai ir mokiniai.

Nauda:

- Padeda sukurti lankstesnę ir pritaikomą ugdymo sistemą.
- Skatinama kultūrinė ir lyderystės kompetencija, derinant ją su UDU principais.
- Remiamasi strateginiais pokyčiais, siekiant užtikrinti, kad visi mokiniai galėtų mokytis ir dalyvauti pilnavertiškai.

Priemonės, atitinkančios universalaus dizaino principus

Skaitmeninės priemonės

Priemonė

Book Creator

Aprašymas

Leidžia mokiniams kurti interaktyvias knygas su tekstu, vaizdais, garsu.

Kahoot!

Žaidybinė apklausų platforma, skatina įsitraukimą ir mokymąsi per žaidimą.

Microsoft Immersive Reader

Skaito tekstą balsu, keičia šriftą, spalvas – padeda mokiniams su skaitymo sunkumais.

Canva Education

Vizualinių projektų kūrimo priemonė, leidžianti mokiniams išreikšti idėjas grafiškai.

Padlet

Skaitmeninė lenta, kurioje mokiniai gali dalintis tekstais, vaizdais, nuorodomis.

Paprastos fizinės priemonės

Priemonė

Spalvotos skaitymo liniuotės

<https://www.kaina24.lt/s/skaitymo-liniuotes/>

Taktilinės kortelės

<https://www.ismanimokykla.lt/lt/sensorika-reabilitacija/sensorines-terapines-priemones-taktilines-priemones->

Pasunkintos rašymo priemonės

Emocijų veidų kortelės

Laikmačiai su vizualiniu atvaizdu (pvz., „Time Timer“)

Aprašymas

Padedą fokusuoti dėmesį į tekstą, ypač naudinga disleksiją turintiems mokiniams.

Reljefiniai paveikslėliai, skirti mokiniams su regos sutrikimais.

Stabilizuoja rankos judesius, padeda mokiniams su motorikos sunkumais.

Padedą mokiniams išreikšti jausmus ir mokytis socialinės komunikacijos.

Padedą suvokti laiko tėkmę ir planuoti veiklą.

Pagrindiniai iššūkiai taikant universalaus dizaino priemones

1. Žinių ir kompetencijų trūkumas

- Daugelis mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų neturi pakankamai žinių apie UDM principus.
- Mokymų trūkumas lemia netinkamą ar fragmentišką taikymą.

2. Finansinių išteklių stoka

- Mokykloms dažnai trūksta lėšų technologijoms, specialioms priemonėms ar mokymams.
- Regionuose UDM taikymas dažnai apsiriboja minimaliomis priemonėmis.

3. Teisinės bazės nepakankamumas

- Nors egzistuoja reglamentai, jų įgyvendinimas nevienodas – kai kurios savivaldybės vadovaujasi pasenusiais dokumentais

4. Infrastruktūros nepritaikymas

Fizinė aplinka ne visada pritaikyta mokiniams su negalia (pvz., laiptai be pandusų, klasės be garso stiprinimo sistemų).

5. Technologijų prieinamumo skirtumai

Ne visos mokyklos turi prieigą prie interaktyvių lentų, planšėčių ar programų, kurios padeda diferencijuoti mokymąsi.

Pavyzdžiai iš praktikos

Situacija

**Mokinys su disleksija
negali skaityti ilgo teksto**

**Mokinys su klausos
negalia dalyvauja
pamokoje**

**Klasėje mokiniai su
skirtingais gebėjimais**

Sprendimas pagal UDM

Naudojamas garsinis
tekstas arba vaizdinė
medžiaga

Naudojami subtitrai, gestų
kalba, vizualinės
priemonės

Mokytojas taiko
diferencijuotas užduotis ir
vertinimo formas

Iššūkis

Reikia technologijų ir
mokytojo pasirengimo

Trūksta gestų kalbos
specialistų

Reikia laiko ir metodinės
pagalbos

Populiarios darbo vietos idėjos mokyklose

1. Lankstūs mokymosi kampai

- Skirtingos zonos klasėje: skaitymo kampas, projektų zona, technologijų stalas.
- Mokiniai gali pasirinkti vietą pagal užduotį ar nuotaiką.
- Skatina savarankiškumą ir atsakomybę.

2. Ergonomiškos darbo vietos

- Reguluojamo aukščio stalai ir kėdės.
- Stovimos darbo vietos – ypač naudinga aktyviems mokiniams.
- Specialios kėdės su atrama nugarai ar balansavimo funkcija.

3. Technologijų integracija

- Planšetės, nešiojami kompiuteriai, interaktyvios lentos.
- Individualios darbo vietos su ausinėmis ir mikrofonais.
- Prieiga prie mokymosi platformų (pvz., „Microsoft Teams“, „Google Classroom“).

4. Sensorinės darbo vietos

- Skirtos mokiniams, turintiems sensorinių poreikių ar dėmesio sutrikimų.
- Naudojamos minkštos sėdimos vietos, švelnus apšvietimas, fidget priemonės <https://pigu.lt/lt/search?q=fidget>
- Padeda sumažinti stresą ir gerina koncentraciją.

5. Kūrybinės dirbtuvės

- Stalai su piešimo, modeliavimo, konstravimo priemonėmis.
- Skatina kūrybiškumą ir praktinį mokymąsi.
- Dažnai naudojamos STEAM (mokslas, technologijos, inžinerija, menas, matematika) pamokose.

6. Bibliotekos tipo darbo vietos

- Tylios zonos individualiam mokymuisi.
- Lentynos su mokomąja literatūra, užduočių knygomis.
- Dažnai įrengiamos šalia langų, kad būtų natūrali šviesa.

Individualios darbo vietos įrengimas

Tinkamai įrengta darbo vieta padeda mokiniui susikaupti, išlaikyti motyvaciją ir efektyviai mokytis.

Pagrindiniai elementai:

- **Ergonomiškas stalas ir kėdė** – tinkamas aukštis, atrama nugarai.
- **Geras apšvietimas** – natūralus šviesos šaltinis arba stalinė lempa.
- **Minimalus triukšmas** – rami aplinka, ausinės triukšmui slopinti.
- **Organizacinės priemonės** – lentynos, dėžutės, segtuvai, kalendorius.
- **Technologijos** – kompiuteris, planšetė, interneto ryšys, spausdintuvas.

Darbotvarkės sudarymas

Darbotvarkė padeda planuoti dieną, išvengti streso ir išlaikyti produktyvumą.

Principai:

Prioritetų nustatymas – svarbiausi darbai pirmiausia.

Laiko blokai – mokymasis, poilsis, užklasinė veikla.

Lankstumas – galimybė keisti planus pagal poreikį.

Įtraukti pertraukas – 5–10 min. kas 45 min. darbo.

Individualaus mokinio tvarkaraščio parengimas

Individualus tvarkaraštis padeda atsižvelgti į mokinio poreikius, gebėjimus ir mokymosi stilių.

Veiksmai:

- **Vertinamas mokinio gebėjimų lygis** – stiprios ir silpnos sritys.
 - **Numatomi tikslai** – trumpalaikiai ir ilgalaikiai.
 - **Parenkamos mokymosi formos** – kontaktinės pamokos, nuotolinės, savarankiškas mokymasis.
 - **Integruojamos pagalbos priemonės** – korepetitoriai, specialiosios programos.
-
- Mokomasis filmas „Individualaus pagalbos plano rengimas“

<https://www.youtube.com/watch?v=WV4lqiODNzE>

Keletas įdomių ir inovatyvių individualios darbo vietos įrengimo pavyzdžių iš įvairių pasaulio šalių mokyklų:

Suomija – mokymosi laisvė ir lankstumas

- **Darbo vietos be tradicinių suolų** – mokiniai gali mokytis ant sėdmaišių, kilimėlių, stovimų stalų.
- **Zoninis mokymasis** – klasės suskirstytos į zonas: skaitymo, diskusijų, technologijų.
- **Sensorinės erdvės** – skirtos mokiniams, kuriems reikia ramybės ar sensorinio stimuliavimo.

Tikslas: skatinti savarankiškumą ir mokymosi džiaugsmą.

JAV – technologijų integracija

- **Individualios darbo stotelės su planšetėmis** – kiekvienas mokinys turi savo įrenginį.
- **„Makerspace“ erdvės** – kūrybinės dirbtuvės su 3D spausdintuvais, robotikos rinkiniais.
- **Stovimos darbo vietos** – ypač populiarios pradinėse klasėse, skatina fizinį aktyvumą.

Tikslas: ugdyti XXI a. įgūdžius – kūrybiškumą, technologinį raštingumą.

Japonija – tvarka ir struktūra

- **Minimalistinė darbo vieta** – švarus stalas, tvarkingai sudėtos priemonės.
- **Individualūs stalčiai ir lentynos** – kiekvienas mokinys atsakingas už savo erdvę.
- **Griežta dienotvarkė** – aiškiai suplanuotas laikas mokymuisi, poilsiui, savitvarkai.

Tikslas: ugdyti atsakomybę ir discipliną.

Nyderlandai – savarankiškas mokymasis

- **Atviros klasės** – mokiniai gali laisvai rinktis, kur mokytis.
- **Darbo vietos grupėms ir individualiai** – skatina bendradarbiavimą ir savarankiškumą.
- **Interaktyvios lentos ir mokymosi platformos** – mokiniai patys planuoja savo mokymosi eigą.

Tikslas: ugdyti kritinį mąstymą ir savivaldą.

Sensorinių erdvių įrengimas, atsižvelgiant į mokinių poreikius

Sensorinės erdvės – tai specialiai suprojektuotos aplinkos, skirtos stimuliuoti arba raminti žmogaus pojūčius: regą, klausą, lytėjimą, uoslę, pusiausvyrą ir propriocepciją (kūno ir jo dalių padėties bei atliekamų judesių jautimas). Jos ypač naudingos vaikams su autizmo spektro, dėmesio, elgesio ar emociniais sutrikimais, bet taip pat pasitarnauja visiems mokiniams kaip savireguliacijos, nusiramavimo ar kūrybiškumo skatinimo priemonė.

Sensorinės erdvės gali būti:

Tipas

Paskirtis

Raminamosios erdvės

Padeda atsipalaiduoti, mažinti nerimą, sensorinį perkrovimą

Stimuliuojančios erdvės

Skatina aktyvumą, dėmesio koncentraciją, motoriką

Gamtinės erdvės

Naudojamos natūralūs elementai – samanų, druskos sienos, augalai

Mobilios erdvės

Lengvai perkeliama sensorinė kėlelė, tinkamas mažoms patalpoms

Pagrindiniai įrengimo principai:

- Asmeninės zonos – vieta atsitraukti nuo triukšmo
- Švelnus apšvietimas – LED šviestuvai, projektoriai
- Minkšti baldai – sėdmaišiai, hamakai, baseinai su kamuoliukais
- Natūralūs paviršiai – mediena, druska, augalai
- Garsai – paukščių čiulbėjimas, jūros ošimas, relaksacinė muzika
- Kvapai – aromaterapija su eteriniais aliejais

Multisensorinė įranga ir priemonės

Multisensorinė įranga apima įvairias priemones, kurios stimuliuoja kelis pojūčius vienu metu:

Regėjimo stimuliacija

- Burbulų vamzdžiai su šviesos pluoštais
- Projektoriai („Galaktika“, „Debesys ir vanduo“)
- Šviečiantys kubai, kilimai, šviestuvai

Klausos stimuliacija

- Gamtos garsų įrašai
- Vibruojantys žaislai
- Garso kolonėlės su relaksacine muzika

Uoslės stimuliacija

- Aromadifuzoriai su vaisių, gėlių kvapais
- Kvapų buteliukai (Montessori)

Lytėjimo stimuliacija

- Taktilinės plytelės
- Sensorinės pagalvėlės (žolės, smėlio, odos pojūtis)
- Kinetinis smėlis, masažo kamuoliukai

Propriocepcija ir vestibulinė sistema

Supynės, hamakai

Balanso takeliai

Spaudimo liemenės, antklodės

SENSORIKA, SENSORINĖ ĮRANGA

<https://www.slaugivita.com/Produktai/privatiems/sensorine-iranga/sedmaisiai>

Multisensorinė aplinka, skirta skatinti pirminius lytėjimo, skonio, regos, garso, kvapo ir judėjimo pojūčius.

<https://www.ismanimokykla.lt/lt/sensorika-reabilitacija/multisensorine-aplinka>

Šviečianti planeta

Vandens burbulų sienelė

Sensorinių erdvių panaudojimo galimybės

Sensorinės erdvės mokyklose gali būti naudojamos:

- Nusiramimui ir savireguliacijai po intensyvių pamokų
- Kūrybiškumo skatinimui – meno terapijai, makrame (dekoratyvinių mazgų rišimo technika), molio dirbtuvėms
- Mokymosi pagalbai – geresniam dėmesio sutelkimui
- Socialinių įgūdžių lavinimui – bendradarbiavimui, žaidimams
- Individualiai terapijai – ergoterapijai, logoterapijai
- Neformaliajam ugdymui – filmų peržiūrai, interaktyvioms veikloms